

Fransa'da Türk Diasporası

Şeyda Nur KOCA

Öz

Ulusötesi göç olgusu bireysel bir süreç ile başlamasının yanı sıra devlet politikaları ile biçimlenen çok boyutlu bir görünüme sahiptir. Fransa'ya azınlık konumu statüsüyle temellenen kitlesel Türk göçü alıcı devletin menfaatlerine yönelik politik planlamalarının görünürlüğü İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren netlik kazandığını söylemek mümkündür. Fransa hükümetince uygulanan menfaatçi politikalar ele alındığında her ne kadar göç hareketliliğinin olumlu yönünü sergilese de devamında yaşanan etnik ve kültürel sorunlar çoğu ülkelerin hesaba katmadığı boyutlara ulaşmıştır. Göç hareketliliği kapsamında meydana gelen problemler yine devletin menfaat politikaları eksenine ile asimilasyon, entegrasyon, çokkültürcülük gibi yönelimlerle devam etmiştir. Göç hareketliliği aynı zamanda göç edilen toplumda bir diaspora kimliği yaratmıştır. Türk göçünün üçüncü kuşağında diasporik kimlik görünümü daha belirgin bir hal aldığı söylenebilmektedir. Bu çalışmada, Fransa'ya yönelik 1960'lı yıllar sonrası artan Türk göçünün meydana getirdiği diaspora kimliğinin oluşumu ve devam eden göç hareketliliğinin sosyolojik ve tarihsel boyutlarına teorik biçimde ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fransa'da Türk diasporası, diaspora kimliği, azınlık statüsü.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, kocaseyda@gmail.com,
ORCID: 0000-0001-5707-202X

Turkish Diaspora in France

Şeyda Nur KOCA

Abstract

The phenomenon of transnational migration has a multidimensional appearance shaped by state policies as well as starting with an individual process. It is possible to say that the visibility of the political plans for the interests of the recipient state of the mass Turkish immigration, which started as a minority in France, has become clear since the Second World War. When the utilitarian policies implemented by the French government are considered, although it shows the positive side of migration mobility, the ethnic and cultural problems experienced afterwards reached dimensions that most countries do not take into account. The problems that occurred within the scope of migration mobility continued with the axis of the state's interest policies, with orientations such as assimilation, integration, and multiculturalism. Migration mobility has also created a diaspora identity in the migrated society. It can be said that in the third generation of Turkish immigration, the appearance of diasporic identity has become more pronounced. In this study, the sociological and historical dimensions of the formation of the diaspora identity and the ongoing migration mobility caused by the increasing Turkish migration to France after the 1960s were approached theoretically.

Keywords: Turkish diaspora in France, diaspora identity, minority status.

* Graduate Student, Ankara Hacı Bayram Veli University, kocaseyda@gmail.com,
ORCID: 0000-0001-5707-202X

Giriş

Azınlık konumu, kavramsal açıdan hukuki tanımlamalarının dışında, bir ulus-devlette göç, savaş, iç karışıklık, ekonomik çözülme gibi belli sebepler neticesinde belli bir süreli ya da kalıcı olarak ikamet etme hakkı elde etmiş olan, farklı ulus ve medeniyetlerden gelen, dil din, ırk gibi mevcut ülkede yabancı (*entranger*) kimliğine sahip olduğu düşünülen birey ve toplumlar için yapılan konumlandırma olarak algılanmaktadır. Bir toplumda yaşayan birey ve grupların var oldukları topluma ait kültürel ve dini bütünlüğe sahip olmamaları ve azınlık durumunda olmaları sonuç itibarıyla dini ve kültürel aidiyetlerine özgü pratikleri sağlayabilme konusunda olası güçlükleri mümkün kılmaktadır. Bu sebepten azınlık birey ve toplumların içinde yaşadığı toplumdan farklı olan etnokimlik özellikler barındırması sebebiyle toplum içerisinde gerek politik gerek sosyolojik açıdan ötekileştirilmeye maruz kaldığı aşikârdır.

Mikro düzeyde toplumların azınlık haline geldikleri devletlere yerleşme süreci genellikle istem-dışı ve zorunluluk süreci sonunda meydana gelebilmektedir. Çoğunlukla kendi ülkelerinde siyasi, sosyokültürel ve ekonomik sebeplerden ötürü başka bir ülkeye iltica başvurusu ile devletin çıkarıcı politikaları sebebiyle göçmen kabul etmesi sonucu azınlık konumu içerisinde özsel kimliklerini inşa ederler. Toplumsal (ya da sosyal) alanda etnosentrizm¹ kapsamında, azınlık gruplar dışarıdalığı ifade etmektedir. Michel Foucault'un (1976) "Dışarıda bırakılmak, içeri kapatılmakla aynı şeydir." sözü ile azınlıkların toplumsal alandaki konumlanışının ifadesi olduğunu söylemek mümkündür.

Robert Ezra Park'ın *Rekabet ve Çatışma* eserindeki kavramlaştırmasına göre farklı etnik kimlik ve kültürel toplumların bir araya gelmeleri öncelikle çatışmayı ve rekabeti getirmektedir; çatışma ve rekabet, uyum veyahut asimilasyon ile sonuçlanmaktadır (Park, 2018, s.54). Toplumsal uyum politikaları haricinde veya salt olarak egemen toplumun toplumsallığına ait unsurlar ile idare edilmeye çalışılan sosyal mekanizmalar kültürel çatışma ile sonuçlanabilmektedir (Park, 2018, s.55). Bu sebepten ötürü, azınlık toplumlar yabancısı olduğu toplumda kültürel çatışma neticesinde

1 Etnosentrizm; kısaca bir kültürü başka bir kültürün standartları, değerleri ve bakış açısı içerisinde değerlendirilmeyi ifade etmektedir.

diasporik kimlikler geliştirirler ve bu kimliklerini koruma çabası içine girerler.

Öncelikle diaspora kavramı ele alındığında, Yusuf Adıgüzel (2019) diasporayı; “herhangi bir ulus veya inanç mensuplarının anayurtları dünyada azınlık olarak yaşadıkları yer veya bir ulusun yurdundan ayrılmış kolu” (Adıgüzel, 2019, s.215) olarak tanımlamıştır.

Diaspora ve göç çalışmalarında önemli yeri olan Cohen'e göre modern diaspora toplumlarını anlamak için iki farklı ana temanın anlaşılması gerekmektedir. Bunlardan ilki, anayurtta meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyal çözümler sonucundaki ayrılma ve yer değiştirme olan klasik yaklaşımın tersi olarak anayurttan ticari ve eğitim gibi sebepler amacıyla ayrılmanın var olduğunun kabul edilmesi gerekir. İkinci olarak ise, çevre ülkelerdeki aynı kökten ve değerlerden olan toplumlar ile dayanışma hissiyatının farkındalığıdır (Cohen, 2001, s.27).

Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmada esas olarak; Türk toplumunun Fransa ülkesi içerisinde söz konusu azınlık statüsünde konumlanması neticesinde diaspora kimliğinin oluşumu ele alınmaktadır. Öte yandan bu çalışmada, tarihsel süreç içerisinde Türk göçüne yönelik ev sahibi ülkenin entegrasyon ve asimilasyon gibi değişen politik yaklaşımlarına yer verilmektedir. Çalışmanın kuramsal çerçevesini çoğunlukla uluslararası ilişkiler ve sosyoloji bilgi bütünlüğüne dayanmaktadır. Çalışmada sosyal bilimlerde sıkça kullanılan meta-çalışma yöntemi benimsenerek, insani hareketliliğin tarihsel, politik ve sosyokültürel analizi sunulmaktadır.

1. Türk Göçünün Tarihsel Süreci

Fransa devletinde Türk göçüne ait resmi veriler ele alındığında 1950 ile 1970 yıllık bir süreçte sürdürüldüğünü söylemek mümkündür. Mevcut istatistiksel sonuçlara baktığımızda Fransa devletinde ise 2018 yılı verilerine göre yaklaşık olarak 700.000 Türk nüfusu barındığı söylenebilmektedir.

Tarihsel süreci incelendiğinde birçok etnik kökenden azınlıklara sahip olan Fransa kozmopolit bir yapıya sahiptir. Nüfus yoğunluğunun da az olması sebebiyle işgücünde, köle ticaretinde ve savaşlarda insan gücü

olarak, özellikle I. ve II. Dünya Savaşı'nı içinde barındıran tarihsel süreçte çoğunlukla Fas, Tunus, Cezayir, Libya daha sonra Sahraaltı Afrikalılar, Asyalılar ve Türkiye'den göç almıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında artan işgücü problemi sebebiyle, Almanya işgücü ihtiyacı fazlasının doğması sonucunda Türkiye'den giden göçmen işçilerin Fransa'ya ve diğer Avrupa kıtası ülkelerine dağılım gösterdiği söylenebilmektedir. Türkiye ile Fransa arasındaki işgücünü düzenleyen hukuki çerçeve 1966 yılında işçi sözleşmesinin imzalanmasıyla başlamıştır.

Avrupa ülkelerine olan insani hareketlilik başta işgücü olmak üzere dönemin siyasi süreçteki çalkantıları sebebiyle iltica başvuruları olarak da eklenmiştir. Bu sebepten ötürü Avrupa ülkelerine giderek artan Türk göçünün 1972 yılında 600.000 olarak belirlendiğini de söylemek mümkündür(-Mütevellioglu,2000, s.71-72 aktaran Şahin & Duğan, 2017, s.127). 1970'li yılların başlarından itibaren artan göçmen nüfusu, 1973 yılında yaşanan küresel ekonomik krizden dolayı işçi göçünün durağanlaşmasına ve akabinde toplumsal ahlâkın korunumu amacıyla aile birleşmelerinin sağlanmasına neden olmuştur.

Avrupa'da Türk göçmen nüfusunun 1980 yılında yaklaşık olarak 2 milyona, 1990 yılının ortalarında ise 2,9 milyona ulaştığı görülmüştür(Tüsiad, 2006, s.66 aktaran Şahin & Duğan, 2017, s.128). Sayıca böyle bir artışın meydana gelmesinin sebebi, işçi göçleri yanı sıra Türkiye'de mevcut dönemin siyasi çalkantılarından kaynaklandığını söylemek mümkündür. İnsani hareketliliğin tarihselliğine bakıldığında, 1980'li yıllardaki politik süreçte eve dönüşü teşvik eden yasaların; göçmenlerin eğitim, sığınma istekleri, çeşitli dernekleşme faaliyetlerinin kısıtlanması ile gündeme geldiği görülmektedir(Günay, 2003, s. 39-40).

1990'lı yıllardan başlayan dönemde ise Fransa hükümetinin yerli ve göçmenler arasındaki entegrasyon sürecinin dışında, göçmenleri toplumsal alandaki konumunu ayrı tuttuğunu söylemek mümkündür. Bu duruma örnek olarak, Fransız tarihçi Yvon Gastaut (2000), 1973 ile 1989 arasında göçmenlere yönelik kamusal ve resmî söylemlerin *migrant* ya da *entranger*'den *immigre* 'ye evrilmesini açık bir biçimde gösterildiğini ifade etmiştir. Burada bilinmesi gereken şudur ki; *migrant* ya da *entranger* göçün geçiciliğini ön plana çıkaran bir ifade olurken, *immigre* hoş görülme

kültürel, dini, sosyal ve dilsel farklılıklarıyla ulusal, kültürel ve sosyal bütünlüğüne tehdit oluşturacağı algısı yaratan göçmenlerin kalıcılığını ifade etmektedir(Kaya, 2009, s.77).

Öte yandan Avrupa'ya Türkiye'den olan insani hareketliliğin büyük çoğunlukla kırsal kesimden gerçekleştirildiği görülmektedir(Eren, 2007, s.274). Kırsal kesimden kaynaklanan göçün temel sebepleri arasında kırsal alanda iş piyasasının dar olması, yaşanan ekonomik problemler ve özellikle doğu bölgelerden yapılan göçün siyasi sonuçlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durum, toplumsal olarak mini mekanizmalı ve uyum içinde olan kırsal alandaki bireylerin, kendi değerlerinden kültürel, tarihi, dinsel ve dilsel farklılaşmaya sahip başka bir bölgeye giderek akültürasyon süreci yaşamaları, entegrasyonu zorlaştıran unsur olarak ele alınabilir.

Bu durum Türkdoğan'a göre egemen kültür haricinde yer alan kültür alanı, toplumsallık içinde çoğunlukla bir sosyal erozyon ile sebep oluşturmaktadır ve sosyal erozyon yerini sosyal uyumsuzluğa yol açan bir çatışma ortamına bırakmaktadır(1984, s.44).

2. Entegrasyon Politikaları ve Toplumsal Kabul

Farklı kültürel değerler ve etnik kökenlere sahip bireylerin biraradalığı sebebiyle yaşanan kültürel karşılaşma sonucunda çift taraflı bir entegrasyon süreci söz konusu olabilmektedir. Toplumsal entegrasyonun varlığı, tüm birey ve grupların aidiyetlere ve değerlere yönelik saygınlığın mümkün olması halinde sosyal entegrasyon sağlandığı söylenebilmektedir. Fakat göç alan gelişmiş olan ülkelerin politik düzenlemelerinde söz konusu entegrasyon eksikliği veya tek taraflı sözde uyumun mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

Entegrasyon politikaları açısından Alman Sosyoloji Profesörü Hartmur Esser, entegrasyonu, sistem ve sosyal entegrasyon olarak ele almıştır, Esser'e göre göçmenler çalışıp vergi ödüyorlarsa, yasalara uygun davranıyorlarsa bu durum sistem entegrasyonunda başarı göstermiş oldukları anlamına gelmektedir. Sosyal entegrasyon açısından bakıldığında ise göçmenlerin yeni toplum içerisinde yeniden sosyalleşmeleri, etkileşim ve aidiyet temelleri üzerinden değerlendirilmektedir(Esser,2000, s. 58-61 aktaran Şahin, 2010, s.106-107).

Entegrasyon çalışmalarına ilişkin Fransa hükûmeti 2006 yılında yeni göçmenleri hedef alarak ülkedeki göçmen bireylere Ağırlama ve Entegrasyon Kontratı (*Contrat d'Accueil et d'Intégration-CAI*) imzalama yükümlülüğü getirmiştir. 2007 yılında Göç, Entegrasyon ve Ulusal Kimlik Bakanlığı oluşturularak göç ve entegrasyon politikalarına merkezîyetçi boyut kazandırılmak istenmiştir. Bu bakanlığın kurulması aynı zamanda entegrasyon politikaları ile göçün kontrol edilebilirliği politikalarının birleştirilmesini isteyen bir görüşün mevcut olduğunu açığa çıkarmıştır(Safi, 2014, s.3 aktaran Yardım, 2017, s. 106).

Bu politikalar ışığında ülkede göçmen sayısını azaltmak ve yeni göçmenleri önlemek amacıyla Göçün Kontrolü, Uyum ve İlticaya İlişkin Yasa çıkartılarak kapsamlı düzenlemelerin Fransız hükûmeti tarafından alındığı görülmektedir. Fakat söz konusu yasanın maddelerine bakıldığında aile birleşiminin sıklıkla engellendiğini ve bunun da toplumsal uyum için tehlike oluşturduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda toplumsal entegrasyonun tek taraflı olarak uygulanacağı fikri de göze çarpmaktadır.

Göçün Kontrolü, Uyum ve İlticaya İlişkin Yasa'nın ilgili maddeleri şu şekildedir:

- 15-65 yaş arasında olup aile birleşmesi çerçevesinde ülkeye gelmek için vize başvurusunda bulunacak göçmenlerin yaşadıkları ülkelerdeki Fransız temsilciliklerinde Fransızca dil ve Cumhuriyet'in değerlerine ilişkin bilgileri sınanacak, sonucunun yetersiz olması halinde iki ay dil ve uyum eğitiminden geçecekler, bu eğitim sonunda yeniden sınava alınacak ve başarılı olmaları halinde aile birleşimi talebine buna ilişkin başarı belgesi de eklenecektir.
- Aile birleşimi kapsamında Fransa'ya gelecek yabancılara, ırksal-etnik bilgilerinin derlenmesi ve akrabalık bağlarının teyidi amacıyla DNA testi yapılacaktır. Kamuoyunda büyük tepki çeken hüküm Anayasa Konseyince belirli koşullar altında Anayasa'ya uygun bulunmuş, bu bağlamda, anılan uygulamanın başvuranla annesi arasında yapılması; başvuranın açık onayının alınması ve tahlilin nüfus kayıtlarının tutulmadığı ya da eksik tutulduğu ülkelerden başvuranlar için uygulanması kabul edilmiştir. DNA testinin gerekli olup olma-

dığına Mahkeme karar verecek, testin masrafları Fransız devleti tarafından karşılanacaktır. DNA testi uygulanacak ülkelerin listesinin Danıştay tarafından açıklanması ve yetkili kişilerin hangi koşullarda genetik tahlili uygulayacaklarının Danıştay kararıyla belirlenmesi gerekmektedir. Anayasa Konseyi ayrıca, DNA tahlilinin uygulanacağı ülkelerde bunun sistematik bir uygulamaya dönüştürülmemesi gerektiği hususunu dile getirmiştir.

- Aile birleşmesinden yararlananlar hakları ve ödevleri konusunda bir kabul ve uyum sözleşmesi imzalayacaktır. Sözleşmeye göre, uyum sağlayamayan yabancılar için aile yardımı ödemeleri kesilecektir. Aile, Fransa'da velilerin hak ve yükümlülüklerine ilişkin bir eğitime tabi tutulacak, yükümlülüklerini yerine getirmeyen velilerin oturma izinleri yenilenmeyecektir.
- Aile birleşimini talep edenler, aile fertlerinin kalabileceği büyüklükte bir evde oturduğunu kanıtlayacaktır.
- Aile birleşimini talep edenlerin gerekli mali kaynağının (asgari ücretin üstünde) bulunup bulunmadığı kontrol edilecektir.
- Aile birleşmesi için 12 ay olan bekleme süresi 18 aya çıkartılmıştır.
- Aile birleşimi çerçevesinde Fransa'ya gitmek isteyenlere vize alabilmeleri için buldukları ülkelerde uygulanacak dil ve kültür sınavı uygulaması 1 Aralık 2008'de başlamıştır. Teste girecek olanlardan, önce 60 günlük dil ve uyum kursuna katılmaları istenmektedir. Yeni uygulamada, kursta başarılı olamayanların ikinci bir teste tabi tutulacağı, eğer onda da başarılı olunmazsa geçici vize verileceği belirtilmektedir. Fransa'ya aile birleşimi çerçevesinde gelen her kişi Kabul ve Uyum Kontratı imzalamak zorundadır.
- Bu yasa ile, kişilerin hangi ülke vatandaşı olduklarının ve kişisel becerilerinin dikkate alınmadığı kitlesel entegrasyon politikası bir kenara bırakılarak, Fransa'da uzun süreli ikamet edecek kişi ile devlet arasında karşılıklı hak ve yükümlülüklerin belirlendiği bir sözleşmenin imzalandığı, devletin ücretsiz Fransızca ve vatandaşlık dersleri verdiği, şahsın becerilerinin belirlenerek iş bulmasına yardımcı olduğu bir entegrasyon programı uygulamaya konulmuştur. Yılda

yaklaşık 100 bin yabancı uyruklu bu programa dâhil edilmektedir. Bu programa Türk toplumu da katılmaktadır.(TBMM Fransa Raporu, 2001, s.8)

Göçü sınırlandırıcı politikalar içeren düzenlemeler ile göçmen bireylerin kalıcılığını önlemek amacıyla ikamet ve vatandaşlık için gerekli şartları katılaştırıldığı, çoklu evliliklere şüphe ile yaklaşıldığı Fransa hükûmetinde toplumsal uyumu sağlanması sebebiyle ağır gerekçeler getirdiği de aşikârdır.

Bu bakımdan Fransa hükûmetinde göç entegrasyon politikaları sosyokültürel boyutundan ziyade güvenlik boyutunun ele alındığını söylemek mümkündür(Burban, 2009 aktaran Yardım, 2017, s.108).

Öte yandan İçişleri Bakanı Manuel Valls, Fransa hükûmetinin mevcut göç politikalarının durumu açık bir şekilde özetini sunmaktadır. Valls'e göre (Valls, 2014, s.1) Fransa devletinin entegrasyon politikaları esas olarak; ikamet hakkını gözeterek dolandırıcılıkla, yasadışı kanallarla Fransa'ya girmeye ve yerleşmeye çalışanlarla mücadele etmek ve Fransa'da ikamet iznine sahip olmayan kişileri sınır dışı etmek, Fransa'yı ülkenin gelişimine katkı sağlayan kalifiye göçmenler için cazibe haline getirmek ve her sene ülkeye yasal yollardan gelenleri ve yerleşenleri Fransa Cumhuriyeti değerlerine uyumlu haline getirmeyi amaçlamaktadır (aktaran Yardım, 2017, s.109).

3.1. Asimilasyon Politikaları

Sosyolojik açıdan asimilasyon kavramı, aktörün, göçmenin ya da etnik grubun içinde bulunduğu toplumun dışında başka bir toplum içerisinde azınlık konumunda kalması sonucu, tamamen baskın olan topluma benzemesi, benzeşim süreci geçirmesi, kültürel değerlerinin eriyip gitmesi ve özgün kültürel kimliğini kaybetmesi olarak tanımlanabilir(Adıgüzel, 2019, s.164). Bir nevi *melting port* 'a uğraması ve sosyalizasyon sürecini yeniden ve tamamen başka bir benlik ile gerçekleştirmesidir. Asimilasyonun süreci -asimile eden/asimile edilen arasındaki bu süreç- kültürel çatışma ile başlayarak egemen kültürün unsurları içinde göçmen veya azınlık grupların kültürel başkalaşım geçirdiği bir süreç olarak ifade edilebilir.

Chicago Okulu sosyologlarından Robert Park, ırk döngüsü (1926) olarak açıkladığı asimilasyon teorisinde, özellikle Amerikan gettolarını inceleyerek asimilasyonun sürekli bir biçimde ilerleyen ve geri dönüşü olmayan bir süreç olduğunu ifade etmiştir (Park, 2018, s. 164).

Azınlık konumunda olan göçmen Türklerin misafir işçi olarak yerleşmelerinin geçicilikten kalıcılığa doğru olacağı düşüncesi sebebiyle Fransa hükümeti, toplumsal uyumun bozulmaması için bir dizi entegrasyon çabasına girmiştir. İnsani hareketliliğin ilk yıllarında Fransız Cumhurbaşkanı olan Mitterand'a göre ise toplumsal uyumun *insertion* (dahil etme) ile gerçekleşeceğini öne sürmüştür. Fakat sonrasında bu kavram yerini entegrasyona daha sonrasında asimilasyona ve ayrımcılığa bırakmıştır. Özellikle Türkiye'de 1989 başörtüsü yasağı tartışmaları gündemde olduğu sıralar Fransız hükümetinde böyle bir durum olmadığına ve bu sebeple entegrasyonun gerçekleştiği vurgulanmıştır. Entegrasyon politikalarının Fransa toplumu için göçmen artışı meydana getirmesi ve ülkenin güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak görülmesi sebebiyle politik durum asimilasyon çerçevesi ile ilerlemiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, göçmenlerin ve azınlık grupların toplumun güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak görülüyor olmasıdır.

2000'li yılından itibaren göç ve entegrasyon politikalarının düzenleyicisi olarak bilinen Nicolas Sarkozy, politik düzenlemeler açısından 2003 ve 2006 yıllarında iki kanun teklifi yapmıştır. 24 Temmuz 2006 tarihli yasayla birlikte "katlanmak zorunda kalınan göç yerine seçici göç" dönemi başlamış olduğu görülmektedir (Yardım, 2017, s.112). Sarkozy'nin buradaki amacının aile birleşimini sınırlandırarak ülkeye göçmen akışını azaltmanın yanısıra göçmenlerin coğrafi ve etnik kökenlerine göre ayrımcı politikalar uygulamak olduğu görülmektedir.

3. Türk Kimliğinin ve Türk Kültürünün Algılanışı

Fransa'nın göçmen nüfusunun çoğunluğunu Afrika'dan gelen toplulukların oluşturması bakımından tarih boyunca çeşitli göçler olarak kozmopolit bir ülke konumundaki kalması ve bu sebepten ırk, dil ve din karmaşası yaşandığı görülmektedir. Özellikle insani hareketlilik sonucu siyahi ırka ve Müslüman kimliğine olan yabancı düşmanlığının siyasi açıdan göçün

kontrol altına alınması gerektiği yönünde politik düzenlemeler oluşturulmuştur. Söz konusu politik düzenlemelerdeki değişiklikler neticesinde (asimilasyondan entegrasyona /entegrasyondan asimilasyona) toplumsal açıdan göç korkusu oluşturarak yerli halkın göçmenleri algılanış ve kabul leniş biçimini değiştirmiştir.

Fransız devletinde ve benzer durumların yaşandığı diğer Avrupa devletlerinde insani hareketliliklerin terörizm, organize suçlar, düzensiz göç, toplumsal yozlaşma gibi olgularla ilişkili olduğu algısının yarattığı gerilimlerin Avrupa Birliği ülkelerinin Avrupa Kalesi oluşturmak amacıyla Dublin Sözleşmesi, *European Asylum Dactyloscopy Database* (EURODAC) sistemi gibi güvenlikçi dış politikalar oluşturmalarına sebep oluşturmuştur.

1967 yılı sonrasında Fransa'ya başlayan Türk göçü neticesinde, göçmen olmaları sebebiyle göçmen Türk toplumunun suç ve ahlâksız davranışları sergileyebilecekleri düşünülmesinden dolayı toplum içerisinde dışarıdalık kimliği yaratmıştır. Böylesi bir durumun entegrasyonu engellediği kadar kültürel ve dini unsurlara tehdit olarak düşünülen çoğunlukla Müslüman bir toplum olan Türk toplumuna yönelik İslamofobinin oluşmasına neden olmuştur.

Etnik, dini ve kültürel kimlik açısından Fransız toplumunda azınlık statüdeki göçmen Türklerin, göçün ilk yıllarındaki misafir olarak düşünülmesi sebebiyle entegrasyona sonraki yıllarında kalıcılığa işaret etmesi ile daha sonrasında aile birleşimleri sonucunda toplum içinde ayrımcılığa, dönemin siyasi liderinin değişken politikaları ile Türk toplumunun kültürel değerlerine karşı dışlayıcı tutumların yerli Fransız toplumu tarafından açıkça sergilendiği bilinmektedir. Temel olarak güvenlik kaybına yol açacağı ve kültürel değerlerin yozlaşacağı korkusundan kaynaklanan dışlayıcı tutumlar, ülkeye iltica başvurusunu ve göçmen girişini de kısıtlamak amacı da taşımaktadır. Dışlayıcı tutumların yanı sıra Müslüman göçmenlerin ibadet etmelerinin engellenmesi ve toplumsal alanda göçmenlerin varlığından rahatsızlık duyulması göçmenlerin toplumsal yapıya entegre olmalarına engel olduğunun gerçeğini taşımaktadır.

Türk kimliğine yönelik tutumlara ve Türklere karşı davranışlara baktığında, Avrupa'ya olan göçlerin sonucunda İslamofobi, ırkçılık ve ya-

bancı düşmanlığının göçmenleri geri göndermek amacıyla yerliler tarafından yalnızca psikolojik değil fiziksel şiddetin de meydana geldiği açıktır. Avrupa kıtasında Türklere yönelik her bakımdan -din, dil, ırk- karşıtlığının üzerine 2012 yılında TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu izleme dosyası açmıştır ve saldırıların ülkelere göre raporları sunulmuştur. Buna göre, 2012 yılında Avrupa ülkelerinde Türklere yönelik; saldırı, kundaklama, tehdit mektubu ve diğer (gösteri, Kuran yakma, hayvan ölüsü atma vs.) olmak üzere 108 ırkçı motifli eylemlerin olduğu görülmüştür. Ülkelere göre dağılımı ise yüzde 62 ile Almanya'da, yüzde 12'si Hollanda'da ve yüzde 6'sı Fransa'da olduğu sonucu çıkartılmıştır(Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2012).

Genel olarak bakıldığında Avrupa'ya olan göçlerin sonucunda etnik kökeni, dini gibi unsurlar sebebiyle ötekileştirilen Türk toplumuna, yerlilerin farklı kimlik ve kültürel değerleri sebebiyle suça neden olabilecek bir gözle bakılmasına ve bunun gibi dışlayıcı tutumlara, göçmenlere yönelik saldırgan davranışlara sebep oluşturmıştır.

3.1. Diasporik Kimlik Oluşum Süreci

Yaşadığı coğrafya dışında başka bir coğrafyada konumlanmış olan çoğunlukla göçmenlerin oluşturdukları kimlik olarak ifade edilen diaspora kavramının en önemli özelliklerinden biri Adıgüzel'e (2018, s.173) göre, anayurtla ilişkilerinin devam ettirilmesi ve geri dönüş hareketleridir.

Farklı etnik grup ve toplum içerisinde, bağlı olduğu kültüre ve kimliğe sadık olmak, kültürel değerleri korumak ve kendi nesillerine aktarmayı sağlamak, anayurda dönüş amacına sahip olmak diasporik kimlik olarak tanımlanabilir. Diasporik kimlik çoğunlukla işçi göçü ve ülkesinde meydana gelen siyasi ayaklanmalar sebebiyle kendi etnik özelliklerinden farklı olan başka bir ülkeye insani hareketliliğin sonucu oluşmaktadır.

Diaspora çalışmaları ile tanınan William Safran, bir diaspora toplumunun altı ana özelliğini şöyle ifade etmiştir(1991, s.83-84):

1. Kendileri veya ataları anavatanlarından en az iki farklı bölgede konumlanmıştır.
2. Anavatanlarına ilişkin ortak bir hafızaları ve bir anavatan mitosu bulunmaktadır.

3. Göç ettikleri bölgelerde kendilerini yabancılaşmış ya da izole olmuş gibi hissederler.
4. Tarihsel kökenleri olan anavatanlarını, kendilerinin ideal evi olarak kabul ederler; şartlar uygun olduğunda kendileri veya sonraki nesilleri anavatana geri dönecektir ve dönmelidir.
5. Hep birlikte anavatanın korunması veya yeniden yapılandırılması için anavatanın güvenliği ve refahı için çalışmaları gerektiğine inanırlar.
6. Her zaman anavatanla bağlarını korumaya devam ederler ve etnik dayanışmaları önemli ölçüde bu sebebe göre tanımlanır.

Diaspora başka bir açıdan, “toprağa atılan bir tohumun toprak üzerinde farklı noktalara saçılıp yeşererek kendi kimliğiyle ürün vermesi” (Özocak, 2015, s.8) olarak tanımlanmıştır.

Günümüzde diaspora kavramı anlam genişlemesine uğrayarak, küreselleşme ile iletişim ağının gelişmesi modern diaspora stratejilerinin ortaya konulmasını sağlamıştır. Anayurt ile iletişimi güçlendirmek, kendi kültürel değerlerin korunmak ve asimilasyona karşı dernekleşme, vakıflaşma, birikleşme gibi güçlü dayanışma ağları yaratmak bağlı bulunan kültürel, dini topluma aidiyeti güçlendirdiğini ve diasporayı geliştirdiğini söylemek mümkündür.

Kimlik denilen kavram ise, Adıgüzel’in (2018, s.177) tanımıyla; biz ve diğerleri ayrımı ile inşa edilen ve bireyin kendisini ötekilerle mukayesesi ile oluşan bir kavramdır. Kimlik, bireyin bağlı olduğu toplumun özsel değerlerine göre biçim alır ve kimliğe bağlı değerler yine bireyin bağlı olduğu toplum içinde var olan dayanışma ağı ile sağlanır.

Göçmen bireylerin sahip oldukları aidiyet kimliği, Kurtoğlu’na (2004, s.53) göre, Goffman’ın üç boyutlu kimlik tanımı üzerinden açıklanabilmektedir. Üç boyutlu kimlik tanımı; sırasıyla toplumsal kimlik, kişisel kimlik ve ego kimliktir. Toplumsal kimliğe baktığımızda, toplum içinde göçmenlik biçimlendirilmiş bir hal almışsa, göçmenlik biçimlendirmesine uyum gösteren bireyler bu kategoriye sahiptir. Kişisel kimliğe baktığımızda, bir kişinin toplum içerisinde göçmen olarak tanımlanmış olmasına

rağmen bireyin kendisini göçmen olarak tanımlamaması halinde kişisel olarak kimliği göçmen değildir. Son olarak ego kimliğe baktığımızda ise, bir kişinin kendisini göçmen olarak hissetmesi ve toplumun bireyi göçmen olarak görmemesi sonucu bireyin ego kimliği göçmen olarak kabul edilir.

Diasporik kimlik, Kaya'ya göre (Kaya, 2000, s.64) birbirleri ile karşılaşan küresel ve yerel iki eksen üzerinde var olmaktadır. Birinci eksen, ulusal olanın eleştirisi niteliğindeki, kültürel kaynaştırmalarla yeni formların oluşmasına imkân verirken; ikincisi ise diasporik öznenin otantik, geleneksel ve ulusal alanı yüceltmektedir. Diasporik milliyetçiliğin oluşturduğu bu eksen, anavatanda yaşanmış olan geçmiş tecrübeler üzerine var olur. Bu tecrübelerin yeniden üretilmesi 'hayali bir vatan' oluşturulması sürecinde başat bir rol oynar (Adıgüzel, 2018, s.180).

3.2. Fransa'da Türk Diasporası

Fransa'daki Türk diasporası, 1966 yılında imzalanan işgücü antlaşması ile Türk göçmenliğinin başlamasıyla kendini göstermiştir. Fransa'nın asıl işgücünü Afrika ülkelerinden ve Avrupa sınırları içerisinde kaynak arayışı sebebiyle direkt olarak Türk işgücü geniş çaplı olarak yer almamıştır. Esas olarak Fransa'da Türk diasporası hayat şartlarında iyileşme temelli başlamıştır. Özellikle *C.F.A.I.T-Conseil Français des Associations d'Immigrés de Turquie* (Fransa Türk Göçmen Dernekleri Konseyi)'nin kurulması ile Fransa'da eşit hakların verilmesi amaçlanırken aynı zamanda politik açıdan dernekleşme ve sivil toplum sürecinin başlangıcı olmuştur.

Türk diasporasının Fransa'daki durumu hayat şartlarının ve göçmenlerin yaşadıkları zorluklar üzerinden şekillenirken, Türk kimliği ve kültürünü korumaya yönelik dilsel, dinsel ve kültürel korumacılığa yönelik dernekleşme de kendini göstermiştir. Bunun ilk örneği olarak 1978'de imzalanan *ELCO-Enseignement de la Langue et de Culture d'Origine* (Öz Kültürde ve Anadilde Eğitim Programı) çerçevesinde Fransa'ya gelen eğitimciler ve 1980'den itibaren de Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak gelen imamlar aracılığıyla başlamıştır(Erbaş, 2002).

1980'li yıllarından sonra Türkiye'de meydana gelen askeri darbenin de rolü ile göçün niteliği değişmekle beraber Avrupa'ya olan göçler sonucu işçi göçü dışında siyasi grupların oluşturduğu dernekleşme durumunun

amaçlarını ve toplumsal görünümünü değiştirmiştir. Daha öncesinde hayat şartlarında iyileştirmeyi hedef alan toplumsal örgütlenmeler, 1980'li yıllarla beraber din, dil ve kültürel bağların korunması ve siyasi özgürlüğün sağlanması amacıyla gelişmiştir.

Yine 1985'te imzalanan *ATİTF-Asociation des Travailleurs de Turquie de France* (Fransa Türk İşçileri Derneği) ile ülkesinden siyasi sebeplerden dolayı ayrılmak zorunda kalan nitelikli genç nüfus, öncesinde işçi göçü sebebiyle gelen Türkiye kökenli bireyler ve Fransa'da doğmuş olan genç kuşak için kurulmuştur.

1990'lara gelindiğinde, Fransa'daki Türkiye kökenli grup, etnik, dini, sosyo-ekonomik açılardan olduğu kadar, yasal statü açısından da (eski yasal göçmen, aile birleşimiyle gelen, mülteci, kağıtsız, vs.) farklılaşmış bir tablo sunmaktadır ve bu noktada akla gelen sorulardan biri, Fransa'daki Türkiye kökenli göçmenlerin bir diaspora olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğidir (Danış & İrtiş, 2008, s.16). Özellikle siyasi sebeple bağlı göçlerin artması ile Fransa'da Türkiye kökenli diaspora oluşumundan bahsetmenin en büyük zorluğu, Türkiye'den giden göçmen topluluk içinde gözlenen parçalı yapıdan kaynaklanmaktadır. Etnik (Türk-Kürt) ve dinsel (Alevi-Sünni veya Müslüman-Hıristiyan) ayrımlar kadar Avrupa'daki göçmenler arasındaki siyasal kamplaşmalar da bu yapıyı beslemiştir (Danış & İrtiş, 2008, s.18)

Fransa'daki Türk göçmenler hakkında tanınmış araştırmacı olan Stephane de Tapia'ya (2005, s.356) göre, tarihsel açıdan ele alındığında farklı mezheplerden bireylerin biraradalığa yakınsak bir tutum benimsemesini belirterek Türkiye'deki Kürtler kadar Orta Asyalıların da içine alacak şekilde olmasını devingenlik kültürü biçiminde tanımlamakla beraber farklı coğrafyalarda göç neticesinde uyumun kolayca sağlanmasına dikkat çekmiştir (Danış & İrtiş, 2008, s.18). Aynı zamanda imparatorluk geçmişine sahip olduğu düşünüldüğünde, Türkiye sınırları içerisinde ortak din ve milli değerlere bağlı bireylerin tümünün, göç ettikleri toplumlar içerisinde asimilasyona karşı bir direnç oluşturma eğilimlerinin var olduğunu söylemek mümkündür.

Fransa'da her ne kadar bütüncül bir Türk diasporalığından bahset-

mek güç olsa da Türkiye kökenli olma çatısı altında Türk diasporik kimliğin oluştuğunu söylemek mümkündür. Dernekleşme süreci ile görünürlük kazanan Fransa'daki Türk diasporasının oluşumu örgütsel olarak başlamıştır. Bunlardan ilki olarak daha önce de belirtildiği gibi *CFAIT-Conseil Français des Associations d'Immigrés de Turquie* (Türkiye Kökenli Göçmen Dernekleri Fransız Konseyi) kapsamında toplanmıştır. Sonrasında *Association Culturelle des Travailleurs Immigrés de Turquie* (Türkiye Kökenli Göçmen İşçileri Kültürel Derneği) ve *Association Democratique des Travailleurs de Turquie* (Türkiye Kökenli İşçiler Demokratik Derneği) kurulmuştur.

Günümüzde mevcut olarak Fransa ülkesinin çeşitli bölgelerine yayılmış sayıca yaklaşık on beş kurumsal derneğin olduğu görülmektedir. Bunlar ise; *L'alternative Continue*, *Association Socio-Culturelle Turque de Velentigney* (Velentigney Türk Sosyo-Kültürel Derneği), *Association de Solidariteavec les Travailleurs Turc* (Türk İşçileri Dayanışma Derneği), *A Ta Turquie*, *Association des Travailleurs de Turquie de France* (Fransa Türk İşçileri Derneği), *Association des Travailleurs de Turquie de Moselle* (Moselle Türk İşçileri Derneği), *Association des Travailleurs de Turquie de la Vallee de la Frensch* (Vallee de la Frensche Türk İşçileri Derneği), *Cactus*, *Conseil de la Jeunesse Pluriculturelle de France* (Fransa Çokkültürlü Gençlik Konseyi), *Centre Culturel Democratique Franco-Anatolien d'Evry* *Maison des Associations*, *Evry* Fransa-Anadolu Demokratik Kültür Merkezi Dernekler Evi, *Horizons Turcs*, *Maison Culturelle des Immigrés de Turquie* (Türkiyeli Göçmenler Kültür Evi), *Maison de la Femme et de la Jeynesse de la Turquie* (Türk Kökenli Kadın ve Gençlik Evi), *Turquoise*'dir (Erbaş, 2002).

Dernekleşme durumu dışında Fransa'da yaygın olarak görülen gösteri yürüyüşü gibi örgütsel eylemler, Türk kimliğine karşı olumsuz nite-likteki tutumlar ve kültürel korumacılığa yapılan vurgu sebebiyle Türk diasporasının görünümünün toplumsal alandaki örneklerini sunmaktadır.

4. 3. Kuşak Türklerin Uyum Süreci

1966 yılında işçi göçü antlaşmasının imzalanmasıyla başlayan Fransa devletine Türk göç hareketliliği, gerek aile birleşimleri gerek ülke içinde yaşanan siyasi sebeplerden dolayı giderek artan bir sürece karşılık geldiğini söylemek mümkündür. Bu süreçte göçmenlerin misafirlik - kalıcılık durumuyla ilişkili belirsizliklerin insani hareketliliklerin politik açıdan yönetilmesini gerekli kılmıştır. Bu süreçte sosyal kaynaşma toplumsal açıdan uzun yıllar beraberlik yaşayan göçmen ve yerli toplum için önemli bir olgu haline gelmiştir. Fransa devletindeki Türk diasporası, aynı değerlere ve ortak kökenlere sahip bireylerin sosyal dayanışma ve sosyal ağlar aracılığıyla gerçekleştiğini görülmektedir. Bu durum, sosyolog Ralf Dahrendorf'a göre (1995) sosyal kaynaşmaların toplumsal eşitsizliği azalttığı ve toplumsal dışlanmaları engellediği sonucunun bir örneği olmaktadır.

Fransa'daki göçmen Türk nüfusuna baktığımızda ise Fransa'da doğan Türk vatandaşlarının yaklaşık 700.000 ve çoğunlukla üçüncü kuşak göçmenlerin olması Türk vatandaşlarının toplumsal pratiklerini ve mevcut uyum sürecinin incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu noktada, Akdoğan Öztürk & Taş tarafından (2018) Fransa'daki üçüncü kuşaklara yönelik yapılan çalışma önemli bulgular sunmaktadır. Bu çalışmada, Paris'te yaşayan Türk aileler ile örneklem seçiminde rastlantısal yöntemi kullanılarak, yaş ortalaması 23 olan katılımcıların 13'ünün öğrenci, 17'sinin ise çalışmakta olan Fransa doğumlu otuz katılımcıya ulaşılmıştır (Akdoğan Öztürk & Taş, 2018, s.60).

İlk olarak Türk kültürünü yaşatmak hakkında bulgulara bakıldığında, bütün katılımcılar Türk kültürüne göre yaşamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Çoğu, Türk kültürünün onlar için doğal olarak gelişen bir yaşam şekli olduğunu çünkü doğdukları günden itibaren aile ortamında bu kültürle yetiştirildiklerini ifade etmişlerdir. Kimi katılımcılar sosyal ortama uyum sağlamları gerektiğinden, bazı alışkanlıklarını yavaş yavaş kaybettiklerini vurgulamış oldukları söylenebilmektedir (Akdoğan Öztürk & Taş, 2018, s.62).

Öte yandan miras kültürünün korunması, tüm katılımcılar tarafından önemli bir gereklilik olarak vurgulanmıştır. Türkçe dilinin korunumuna

ilişkin ise, katılımcılara Türkçeyi çocuklarına aktarmak isteyip istemedikleri sorulmuştur ve hepsinden olumlu cevap alınmıştır. Bu aktarımı, kendi öğrendikleri şekilde evde Türkçe konuşarak gerçekleştirebileceklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların bazıları Türkçe dil seviyelerinden dolayı bu yöntemin yeterli olmayacağını ve Türkçe derslerle desteklenmesi gerektiğini düşünmektedir (Akdoğan Öztürk & Taş, 2018, s.63).

Demirkıran & Akgün tarafından yapılan başka bir çalışmada, üçüncü kuşakta dilsel açıdan kültürel uyumun görünümünü sunmuştur. Çalışmada, üçüncü kuşak gençlerin Fransızca konuşmayı daha çok tercih ettiği açıklanmış ve bunun nedeninin ise Fransızcanın daha rahat, anlaşılır olması başta gelmesinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu bakımdan çalışma bulguları, Türk genç göçmenlerin ana dillerini konuşmamasından dolayı ana dillerinin zayıfladığı sonucu çıkartılmıştır (Demirkıran & Akgün, 2017, s.71).

Aynı zamanda özellikle Fransa'da doğan göçmen Türklerin dil alanında sorunlarını ele aldığımızda, Bloomfeild'in ana dilini çok iyi bilmeyenlerin öğreneceği ikinci dilde problem yaşama ihtimalinin fazla olması ifadesini hatırlatmıştır (Gürbüz, 2017, s.188). Daha sonra ana dil ve ikinci dilin farklı toplumsal alanlarda ayrılmış olarak kullanılması, göçmenlerde eğitim sorunlarına sebep olmaktadır.

Genel bağlamda şöyle söylenebilir; kültürel uyumu etkileyen başka bir faktör olarak inanç meselesine bakıldığında kendilerinden çoğunlukla farklı dinsel değerlere, inanç pratiklerine sahip ülkeye göç gerçekleştirmiş Türk göçmenler, özellikle göçün ilk yıllarında toplumsal uyumda büyük çatışmalar yaşamışlardır. Birinci ve ikinci kuşak göçmenlerin daha önce böylesine farklı dinsel gruplarla karşılaşmamış olmasından dolayı ve dinsel aidiyetlerinin yüksek olması sebebiyle hem Fransa halkı için dinsel kimliklerine yönelik tehdit oluşturduklarının düşünülmesi hem de göçmen Müslüman Türklerin inanç pratiklerinin engellenmesi entegrasyonu engelleyen başlıca sebepler içinde yer almıştır. Toplumsal alanda birden fazla dinsel aidiyeti olan grubun mevcut olması inanç alanında özgürlüklerin kısıtlanması, egemen olan dinsel kimliğin azınlıkta bulunan dinsel kimliği yok etme girişimlerine sebep olmuştur. Bu durum, Avrupa ülkelerinde yaygın olarak görülen İslamofobi'nin toplumsal eylemlerinin örnekleri arasın-

da yer almaktadır. Yine toplumsal alanda Müslüman karşıtlığının artması, azınlık olan Müslüman gruplarının toplumsal alanda görünümünü tehdit edecek derecede sonuçlandığı söylenebilir. Türk göçünün üçüncü kuşağın dinsel aidiyetlerine baktığımızda ise, birinci ve ikinci kuşağa nazaran dinsel aidiyetlerini inşa etmekte zorluk yaşamaları sebebiyle inanç kimlikleri geri planda kalmış ve inanç kapsamında ayrımcılığın artmasında kaynaklandığını söylemek mümkündür. Toplumsal uyum adı altında egemen dini inancın toplumun genelinde yaygın olduğu düşünülerek toplumsal sistemlerin her alanında azınlık dini gruplarını zorlamaktadır. Bu durumun üçüncü kuşağın dinsel yönelimlerini farklılaşmasına sebep olmaktadır aynı zamanda kültürel birikimi de zayıflattığı aşikardır. Son olarak çoğunlukla Fransa'da doğmuş olmanın ve tek kültürle tanışık olmanın getirdiği başka bir sorunsal ise diasporik kimliğin üçüncü kuşakta, birinci ve ikinci kuşakta olduğu kadar yoğun olmamasına bağlanabilir. Bu sebepten ötürü diasporalık kavramının bir özelliği olan anayurda dönüş mitosu, kültürel ve dinsel aidiyetlerinden çoğunlukla uzaklaşmış olan üçüncü kuşakta genel olarak bakıldığında mevcut olmadığı açıktır.

Sonuç ve Tartışma

Tarihsel açıdan kozmopolit bir yapıya sahip olan Fransa hükûmetinin göçmen ve göç olgusuna karşıtlığı bilinen bir gerçektir. Her ne kadar güvenlikçi politikalar aracılığıyla, insani hareketliliği kısıtlayıcı ve caydırıcı tutumlar içerisinde bulunarak toplumsal uyumun tek taraflı entegrasyon ile gerçekleştirileceği inancında olan Fransa hükûmeti, aslında toplum içinde yabancı ve yerli olarak ikiye bölünmüşlüğü yarattığını ve uyumdan ziyade kendi içinde toplumsal güvenliğin tehdit edici sonuçlar oluşmasına sebebiyet verdiği açık bir görülmektedir. Fransa hükûmetinin toplumsal uyum politikalarının toplum içinde güvenli bir hale getirebilmeleri için göçmenlerin ve ülkelerinin hukuki durumlarının da yer aldığı çift taraflı bir uyum politikaları benimsemeleri gerekmektedir.

Türk toplumunun Türkiyeli olma çatısı altında Fransa hükûmetine tarihsel göçünün başlaması ile göçün misafirlikten değil de kalıcı yönde ilerlediğinin farkına varılmasıyla asimile edici politikaların kendini göstermiş olması, azınlık durumundaki göçmenleri dil, din, kültür ve aidiyet

birliğine dayalı bir diasporik kimlik içerisinde bütünleşmesini sağladığı görülmektedir.

Öyle ki kurulan ve faaliyet gösteren toplumsal hareket bağlamında örgütsel yapılar halindeki derneklerle beraber diasporanın görünürlüğü netleşmiştir. Diasporik kimliğinin modern toplumlar içindeki yerine bakıldığında ise önceliğin egemen toplum içerisinde aidiyet oluşturma ve hakların temininin sağlanması yönünde gelişim göstermeyi amaçladığı açıktır.

Son olarak, Fransa toplumunun entegrasyondan asimilasyona doğru ilerleyen politikaları neticesinde sonuçlanan eylemlerin insan hakları bağlamında özsel ve kültürel unsurlara saygının var olmadığını açıkça göstermiştir.

Bu noktada, göçmenlerin memleketlerinde olan yakınları ile etkileşimleri ve ülkeleri ile köprü vazifesi kurmaları, yaşamış oldukları din karşıtlığı, anadil ve ikinci dil ile eğitim sorunları ve bütüncül bir göçmen karşıtlığına tepki oluşturmuştur. Göçmen kuşakların hayat şartlarını iyileştirici faaliyetlerde bulunmaları sebebiyle gelişen diasporik kimliklerin varlığı, dernekler aracılığıyla ve anayurt merkezli faaliyet gösteren Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Toplulukları Başkanlığı'nın azınlık konumundaki Türk ve akraba kökenli topluluklara yönelik yapmış olduğu çalışmaların etkisi büyük önem arz etmektedir.

Kaynakça

(2019, Ekim 20). Aralık 15, 2019 tarihinde <https://www.cnnturk.com/dunya/dunyada-hangi-ulkede-kac-turk-yasiyor?page=25> adresinden alındı

Adıgüzel, Y. (2019). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Adıgüzel, Y. (2019). *Küreselleşme Çağında Göç*. İstanbul Üniversitesi Auzef Yayınları.

Akdemir, E. (2009). 11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarından Ardından İslam'ın Avrupa'da Algılanışı. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 8(1), 1-26.

Akdoğan Öztürk, S., & Taş, Y. T. (2018). Fransa'daki Üçüncü Kuşak Türklerin Kültürel Uyum Durumlarının İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi*

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 55-66.

Akıncı, M. A. (2012). “Ben zaten Türkçe biliyorum, Türkçe derslerine niye gideyim ki?": Fransa’da Türkçenin öğretilmesinde son durum . *Dünya Türk Forumu* (s. 361-374). Tasam Yayınları.

Akıncı, M. A. (2014). Fransa’daki Türk Göçmenlerinin Etnik ve Dinî Kimlik Algıları. *Bilig*, 29-58.

Akıncı, M. A., & Yağmur, K. (2015). Fransa’daki Türk Göçmenlerin Dili Kullanımı ve Dile Yönelik Tutumları ve Onların Öznel Etnik-Dilsel Canlılık Algıları. *Türkçe Konuşurların Akademik Dergisi*, 2(2).

Aktaş, M. (2014). Avrupa’da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 31-54.

Castles, S., & Miller, M. (2008). *Göçler Çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Cohen, R. (2001). *Global Diasporas: An Introduction*. Taylor & Francis e-Library.

Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 67-91.

Çelik, Y., & Gülcü, İ. (2016). Yurtdışında Kullanılan Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 287-296.

Dahrendorf, R. (1995). *Report on Wealth Creation and Social Cohesion in a Free*. London.

Danış, D., & İrtiş, V. (2008). *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye’den Fransa’ya Göç ve Göçmenlik Halleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Demirkıran, M., & Akgün, A. (2017). Kültür(süz)leşme ve Dil Erozyonu Sorunsalı: Fransa’daki Türklerin Entegrasyon ve Dilsel Kimlik Profilleri. *Türkçe Konuşurların Akademik Dergisi*, 1(4), 62-75.

Erbaş, A. (2002). *Fransa’da Yaşayan Türkler* (Cilt 20). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

- Eren , S. (2007). Göç, Toplumsal Değişme ve Din: Avrupa'ya Göç eden Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(2), 267 - 288.
- Foucault, M. (1976). *Cinselliğin Tarihi*. (H. U. Tanrıöver, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Gastaut, Y. (2000). *L'immigration et l'opinion en France sous la Ve Republique*. Paris: Seuil.
- Günay, Ü. (2003). Göç, Din Ve Değişme: Batı Avrupa'daki Türk İşçileri Örneği. *Bilimname*(3), 35-64.
- Gürbüz, O. (2017). Fransa'da Yaşayan İki Dilli Türk Göçmen Çocukların Türkçeye Karşı Tutumları ve Fransa'daki Ana Dil Eğitim Politikaları. *Sosyoloji Dergisi*(12), 182-206.
- Kaya, A. (2000). *Berlin'deki Küçük İstanbul, Diasporada Kimliğin Oluşumu*. İstanbul: Buke Yayınları.
- Kaya, A. (2015). Euro-Türkler, Kuşaklararası Farklılıklar, İslam ve Entegrasyon Tartışmaları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 44-79.
- Kaya, A. (2016). *İslam, Göç ve Entegrasyon: Güvenikleştirme Çağı*. (N. Ural, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Koç, M. (2013). Diasporada Dindarlık ve Umutsuzluk: Fransalı Müslüman- Türk Azınlık Grup Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(39), 415-444.
- Kurtoğlu, A. (2004). *Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset: Keçiören Örneği*. İstanbul: İletişim Yay.
- Özocak, Ö. (2015). *Diaspora Kavramı ve Ermeni Diasporası*. Erciyes Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Park, R. E. (2018). *Rekabet ve Çatışma*. (G. İnan Yağlı, Çev.) Pinhan Yayıncılık.
- Safran, W. (1991). Diasporas In Modern Societies: Myths Of Homeland Return. *Diaspora: A Journal Of Transnational Studies*(1), 83-99.
- Sağlam, İ. (2010). Fransa'daki Türklerin Din Görevlilerini Meslekî Yeter-

lik Açısından Değerlendirmeleri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 275-299.

Sönmez, H. (2018). Fransa'da Türkçe Eğitiminin İhtiyaçları Üzerine Bir Durum İncelemesi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 27(13), 1285-1303.

Şahin Kütük, B. (2015). Hollanda'da Yaşayan Türklerde Kimlik ve Ulusötesi Medya Kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(22), 203-218.

Şahin Kütük, B. (2015). Türkiye'den Batı Avrupa'ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları. *Sosyoloji Konferansları*, (s. 609-654). Ankara.

Şahin, B. (2010). Almanya'daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklar Arası Karşılaştırması: Kültürleşme. *Bilig*(55), 103-134.

Şahin, E., & Duğan, Ö. (2017). Almanya ve Fransa'da Yaşayan Türkler Örneğinde Gurbetçilerin AB ve AB'ye Katılım Tutumu. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 16(2), 121-145.

Tapia, S. (2005). Migration et Diasporas Turques: Circulation Migratoire et Continuite Territoriale, 1957-2004. *IFEA*. Paris.

Telli, R., & Cengiz, O. (2014). AB Kurucu Ülkelerindeki Türk Diasporasının Rolü. *VI. Uludağ Uluslararası İlişkiler Konferansı*. Bursa: Uludağ Üniversitesi.

Türkdoğan, O. (1984). *İkinci Neslin Dramı (Avrupa'daki İşçilerimiz ve Çocuklarımız)*. İstanbul: Orkun Yay.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (2001). *Fransa Raporu*.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı. (2012). *Avrupa'da Türkiye Kökenlilere Yönelik Irkçı ve Yabancı Düşmanlığı Motifli Eylemler 2012 Yılı Ara İzleme Raporu*.

Yardım, M. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikaları Işığında Fransa'da Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 100-136.